

Magdalena Liszka¹
Magdalena Dykiel²

OBRÓT GIEŁDOWY ARTYKUŁAMI ROLNO- SPOŻYWCZYMI

Streszczenie: Giełdy uznane są za najwyżej rozwinięte rynki formalne, które po czterdziestu latach ponownie pojawiły się w polskim krajobrazie gospodarczym. Na początku lat dziewięćdziesiątych trwał proces reaktywowania polskich giełd towarowych, który był „lustrzanym odbiciem” ówczesnej gospodarki rynkowej. Żywiołowość tworzenia giełd, usprawiedliwiano się brakiem regulacji prawnych, które odpowiadałyby realiom gospodarczym, ponieważ nadal obowiązuje Ustawa o Giełdach z 1924 roku. Taki stan rzeczy wymusił improwizację podejmowanych inicjatyw, a także sprzyjał świadomemu wyzyskiwaniu luk oraz niekonsekwencji rozwiązań systemowych.

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie giełd towarowych w Polsce na podstawie charakterystyki Warszawskiej Giełdy Towarowej oraz Radomskiej Giełdy Rolnej i Rolno-Spożywczej.

Słowa kluczowe: giełda, obrót giełdowy, artykuły rolno-spożywcze, rynek giełdy, rynek hurtowy.

Istota giełdy

Według J. Zieleniewskiego i S. Szczypiorskiego giełdy to takie rynki formalne, na których w określonym miejscu i czasie dochodzi do przeciwstawienia podaży i popytu oraz kupna-sprzedaży towarów masowych i to wysoce ujednoliconych pod względem stopnia jakości. Rynki te ogłaszają kształtujące się na nich ceny³.

¹ mgr inż. Magdalena Liszka, Wydział Biologiczno-Rolniczy, Uniwersytet Rzeszowski

² mgr inż. Magdalena Dykiel, Zakład Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Instytut Gospodarki i Polityki Społecznej, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. S. Pigonia w Krośnie, Wydział Biologiczno-Rolniczy, Uniwersytet Rzeszowski

³ J. Zieleniewski, S. Szczypiorski, *Zasady organizacji i techniki handlu zagranicznego*, PWE, Warszawa 1961, s. 499.

Głównym celem giełdy jest usprawnienie obrotu krajowego oraz międzynarodowego. Giełda w międzynarodowym handlu jako organizacja ułatwiająca kontakt handlowy, jest uważana za narzędzie kształtowania koniunktury.

Do głównych celów giełd należą:

- regulowanie rynku, po to, aby zapewnić uczestnikom wszelkie udogodnienia związane z prowadzeniem handlu wybranymi towarami.
- ustalenie słusznych zasad kupieckiego postępowania.
- organizacja działań rynku przez ustalenie jednolitych reguł oraz standardów prowadzenia handlu, a także określenie przedmiotów transakcji.
- tworzenie systemów informacji rynkowych.
- wprowadzenie transakcji standardowych.
- organizowanie mechanizmów rozstrzygania sporów oraz płatności zobowiązań.
- tworzenie atrakcyjnych form inwestowania.

Wymienione wyżej cele giełd wymagają podjęcia konkretnych działań oraz decyzji.

Transakcje giełdowe wyróżnia spośród innych rynków formalnych kilka istotnych cech⁴:

1. transakcje na giełdzie nie wymagają okazywania przedmiotów w pomieszczeniach giełdowych.
2. transakcje na giełdzie najczęściej zawierane są przez pośredników, bez obecności nabywców; funkcjonowanie giełdy oparte jest na zasadzie kupna i sprzedaży.
3. handel na giełdzie odbywa się według określonych zasad, tzw. uzansów giełdowych, właściwych dla rynku przedmiotów zamiennych, jakim są giełdy⁵ (podstawową zasadą w praktyce giełdowej jest zasada ciągłego obrotu – tzw. *Continua trading*, która najczęściej przybiera postać zasady *open outcry*⁶);
4. wyróżniającym elementem giełdy wśród rynków formalnych jest standaryzacja obrotów.
5. język giełdowy, który jest językiem sztucznym, o ściśle ustalonym znaczeniu sygnałów.
6. giełdy stanowią wysoce sformalizowane struktury organizacyjne.

Wszystkie wymienione cechy powodują, że giełda jest określana jako rynek doskonały. Ustalenie cen, a także zawieranie transakcji powoduje eliminację preferencji osobistych, natomiast zmienność przedmiotu – preferencji przedmiotowych.

⁴ M. Drewiński, *Giełdy towarowe*, PWE, Warszawa, 1997, s. 27.

⁵ T. Zieleniewski, S. Szczypiorski, *Zasady...*, dz. cyt.

⁶ E. Pietrzak, *Życie giełdowe*, „*Businessman Magazine*” 1990, nr 2.

Funkcje giełdy

Każda giełda spełnia kilka funkcji. Najważniejsza spośród nich, to funkcja handlowa, mówiąca tym, że „giełda jest kreatorem rynku wzajemnej wymiany”⁷. Inną funkcją, którą pełni giełda, jest funkcja informacyjna, umożliwiająca przepływ danych o wysokości cen na świecie, zwyczajach, które występują we wzajemnej wymianie handlowej, a także wymogach giełdowych. Giełdy również spełniają funkcję spekulacyjną; są one miejscem, w którym dochodzi do zawierania transakcji spekulacyjnych, a także funkcję zabezpieczającą, która wynika z zawierania na giełdach towarowych transakcji zabezpieczających. Giełdy wprowadzają również mechanizmy gwarantujące rozliczenia kontraktów, a także płatności zobowiązań finansowych, które z nich wynikają. Giełdy dodatkowo zapewniają ujednoczenie reguł a także standardów handlowych, ogłaszają notowania oraz rozstrzygają spory pomiędzy uczestnikami. Przyczyniają się one również do powstania standardów kwalifikacyjnych, które w praktyce używane są również poza giełdami towarowymi. Giełdy, szczególnie te największe, oddziałują na organizację oraz warunki handlu prowadzonego poza nimi. Standardy klasyfikacyjne towarów, oraz warunki kontraktów czy też zwyczaje handlowe, zostały ukształtowane na giełdzie i funkcjonują w handlu międzynarodowym a także w obrocie krajowym. Ceny giełdowe również stanowią podstawę potrzebną do ustalenia cen w transakcjach zawieranych bez pośredniczenia giełdy, oraz stanowią wyznaczniki cen.

Możliwe jest wyodrębnienie funkcji wewnętrznych i zewnętrznych. Funkcje wewnętrzne to między innymi organizowanie rynku wymiany na jasnych oraz stabilnych zasadach postępowania, oraz stymulowanie procesów organizacyjnych po stronie producentów, a także ustalanie zasad kontraktów. Do funkcji zewnętrznych można zaliczyć kształtowanie ceny równowagi w skali gospodarki światowej oraz krajowej, a także organizowanie przepływu informacji, rozwijanie, oraz utrwalanie światowych standardów handlowych.

Wymienione wyżej funkcje pozwalają na identyfikację działań operacyjnych giełd. Wyróżnić można:

- formułowanie reguł gry rynkowej na jednakowych warunkach dla wszystkich uczestników,
- prowadzenie wyceny towarów rynkowych,
- eliminowanie handlowego ryzyka transakcji długoterminowych,
- eliminowanie nieuczciwości kupieckiego ryzyka wskutek stosowania odpowiednich procedur prawnych,
- wymuszanie standardów kontraktowych, między innymi zachowanie jakości towaru, standaryzacji, wypełnienia zobowiązań czasu oraz miejsca dostaw,

⁷ M. Piklikiewicz, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze na przełomie wieków*, Difin, Warszawa 2001, s. 51.

- organizowanie informacji przepływu giełdowego, oraz tworzenie podstaw odniesienia referencyjnego do mniejszych rynków hurtowych,
- umożliwienie rozwiązywania sporów pomiędzy uczestnikami gry rynkowej⁸.

Giełdy należy rozpatrywać w kontekście do ich otoczenia, które bezpośrednio wpływa na pełnione przez nie funkcje. W realiach polskiego rynku, funkcje te są szczególne i wykraczają poza tradycyjne role giełd, funkcja czynnika edukacyjnego została im narzucona przez państwo, które poprzez ten środek usiłuje realizować dodatkowe zadania⁹. Obok więc tradycyjnie pełnionych przez rynki hurtowe funkcji, takich jak: koncentracja podaży i popytu, obiektywizacja podstawowych parametrów rynkowych (popyt, podaż, cena), wyznaczanie norm i zwyczajów handlowych, koordynacja kanałów dystrybucji-dystrybucyjne rynki hurtowe muszą obejmować zadania w zakresie organizacji systemów informacji rynkowej, organizacji rynków pierwotnych, szerokiej edukacji rynkowej i marketingowej¹⁰.

Giełdy towarowe w Polsce

Pierwszą polską giełdą towarową oraz pieniężną jest giełda, która powstała w Warszawie w roku 1817. Kolejnym miastem, które otworzyło giełdy, był Lwów, gdzie zawieranie transakcji towarowych a także pieniężnych rozpoczęto w 1866 roku. W okresie zaborów giełdy nie rozwijały się zbyt dynamicznie. Sytuacja ta zmieniła się dopiero w latach międzywojennych, kiedy poza giełdami reaktywowanymi powstały nowe: w Krakowie i Poznaniu (w 1922 roku), w Lublinie (w 1930 roku), w Katowicach (w 1932 roku), w Bydgoszczy, Łodzi oraz Wilnie w roku 1933. Głównymi towarami obrotów były artykuły rolne. Rola giełd była bardzo znacząca, jednak ich obroty nie przedstawiały się zbyt imponująco. W tym okresie giełdy towarowe kreowały ceny na zboża, a także w znacznym stopniu przyczyniły się do wprowadzonych standardów prowadzenia handlu. W 1931 roku zaczął funkcjonować Związek Giełd Zbożowo-Towarowych, który koordynował działania wszystkich giełd na terenie Polski. Za powoływanie nowych giełd odpowiedzialny był Minister Przemysłu i Handlu, który, wraz z Ministrem Rolnictwa, sprawował nadzór nad ich działalnością¹¹.

W Polsce po II wojnie światowej, w roku 1946, podjęta została próba reaktywacji giełd towarowych. Niestety, kolejne 4 lata to proces ich upadku. W 1950

⁸ J. Tomaszewski, *Organizacja giełd towarowych*, Nowe Życie Gospodarcze 1999, nr 40; M. A. Jerzak, *Znaczenie rynku terminowego dla rozwoju instytucji giełdy towarowej w Polsce*, Roczniki AR w Poznaniu, Rozprawy Naukowe, z.305, Poznań 2000, s. 46.

⁹ M. Drewniński, *Podstawy inwestowania na giełdach towarowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2007, s. 18.

¹⁰ J. Ciesielski, *Rolnictwo a rynek*, Nowe Życie Gospodarcze 1999, nr 40, s. 44.

¹¹ D. Bliźniak, L. Gontarski, *Giełda towarowa*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, s. 9-12.

roku aktem normatywnym (posiadający moc ustawy) o Państwowej Inspekcji Handlowej definitywnie zakończono działalność giełd towarowych w Polsce. Przestały funkcjonować giełdy towarowe, które nie zdołały dostosować swojej działalności do zaistniałej sytuacji gospodarczej. W późniejszym okresie giełdy towarowe w postaci instytucji sformalizowanych już nie istniały¹².

Zgodnie z zapisem ustawy z 2000 roku, do giełd towarowych zaliczyć możemy podmioty, które spełniają następujące wymogi formalne: wykorzystanie transakcji nieruchomościowych, posługiwanie się instrumentami pochodnymi, prowadzenie transakcji na parkiecie, prowadzenie współpracy z biurami maklerskimi, a także ciągłe dążenie do doskonalenia standaryzacji obrotów. W 2001 roku wymogi te spełniały: Warszawska Giełda Towarowa (WGT) i Giełda Poznańska (GP), a także częściowo Wschodnia Giełda Towarowa w Lublinie oraz Olsztyńska Giełda Towarowa. Giełdy te, poza Warszawską GT, zostały w 2001 roku rozwiązane i przekształcone w towarowe domy maklerskie, które również nie spełniały wymogów m.in. posiadania kapitału akcyjnego w wysokości 3 mln zł¹³.

Tabela 1. Wykaz giełd towarowych w Polsce

Miasto	Nazwa giełdy	Ważniejsze towary
Białystok	Białostocka Giełda Wschodnia S.A.	kukurydza paszowa, pszenica paszowa, pszenica wysokoglutynowa
Bydgoszcz	Bydgoska Giełda S.A.	owoce, warzywa, pszenica
Bydgoszcz	Pomorska Giełda Towarowa S.A.	kwiaty, owoce, warzywa, artykuły ogólnospożywcze, kiszeniaki
Gdańsk	Gdańska Giełda Towarowa	pszenica glutenowa, owoce, warzywa
Gdańsk	Giełda Towarowa i Usług „Kwadratowa”	pszenica, przemytło, owoce, warzywa, kwiaty
Gorzów Wielkopolski	Giełda Rolno-Towarowa „Agro-Trade” Sp. z o.o.,	pszenica, owies, przemytło, owoce, warzywa

¹² H. Wojciechowski, *Międzynarodowe rynki towarowe, Struktura-organizacyjna*, PWE, Warszawa 1992, s. 32.

¹³ M. A. Jerzak, *Dylematy i stracone szanse Giełdy Towarowej w Poznaniu*, „Rynek Terminowy” 2003, nr 2, s. 58.

Tabela 1. Wykaz giełd towarowych w Polsce (cd.)

Miasto	Nazwa giełdy	Ważniejsze towary
Katowice	Holding Śląskiej Giełdy Towarowej	pszenica konsumpcyjna, pszenica wysokoglutenuowa, kukurydza paszowa, pszenica paszowa, jęczmień
Katowice	Polska Giełda Surowcowa S.A.	pszenica, pszenżyto, owies
Kraków	Małopolska Giełda Towarowa S.A.	owoce, warzywa, pszenica, kukurydza, owies
Lublin	Giełda Towarowa Lublin S.A.	owoce, warzywa, kwiaty
Lubin	Wschodnia Giełda Zbożowa i Towarowa Sp. z o.o.	pszenica, owies, pszenżyto, warzywa
Łódź	„Agro giełda-Canoe”	ziemniaki, pszenica, żyto
Łódź	Giełda Łódzka S.A.	pszenica konsumpcyjna, żyto konsumpcyjne, kukurydza, owies
Łódź	Giełda Paliwowo-Rolna „Rol-Petrol”	pszenica konsumpcyjna, żyto, kukurydza paszowa, otręby, pszenica paszowa, śruta, wieprzowina, wołowina,
Olsztyn	Olsztyńska Giełda Towarowo-Pieniężna S.A.	owies, żyto, pszenica, ziemniaki, mięso
Olsztyn	Olsztyńska Giełda Zbożowa S.A.	pszenica glutenowa, jęczmień paszowy, owies
Opole	Opolska Giełda Rolno-Towarowa S.A.	pszenica, pszenżyto, mięso
Płock	Płocka Giełda Towarowa S.A.	bobik, rzepak, owies, pszenica, ziemniaki
Poznań	Giełda Poznańska S.A.	pszenica, pszenżyto
Poznań	Wielkopolska Giełda Rolno-Ogrodnicza S.A.	warzywa, owoce, kwiaty
Radom	Radomska Giełda Rolna S.A.	warzywa, owoce, soki owocowe, wyroby mączne, artykuły mleczarskie, mięso, ziemniaki
Rzeszów	Podkarpackie Centrum Hurtowe „AGROHURT” S.A.	kwiaty, owoce, warzywa, nabiał, mięso

Tabela 1. Wykaz giełd towarowych w Polsce (cd.)

Miasto	Nazwa giełdy	Ważniejsze towary
Sieradz	Sieradzka Giełda Rolno-Towarowa Sp. z o.o.	warzywa, owoce, pszenica, pszenżyto
Szczecin	Giełda Rolno-Towarowa „Rolmark” S.A.	żyto paszowe, żyto konsumpcyjne, pszenica konsumpcyjna, mięso
Szczecin	Giełda Zachodniopomorska	pszenica, warzywa, owoce
Tarnów	Giełda Galicyjska	kukurydza paszowa, pszenica paszowa
Warszawa	Giełda Mięsa i Żywca „PEK-POL” S.A.	mięso wieprzowe, mięso baranie
Warszawa	Warszawska Giełda Towarowa S.A.	pszenica, pszenżyto, żyto, owies, bobik, łubin, rzepak, soja, ziemniaki, mięso wieprzowe, mięso wołowe, mięso baranie, kawa, kakao, herbata, nawozy sztuczne, węgiel kamienny, drewno, paliwa płynne
Zielona Góra	Zielonogórska Giełda Rolno-Towarowa S.A.	pszenica, pszenżyto, owoce, warzywa

Źródło: M. Drewiński, *Giełdy towarowe*, PWE, Warszawa, 1997 s. 189-191.

Z powyższej tabeli wynika, że najwięcej giełd jest w województwie łódzkim. Produktami obrotu na tych giełdach są: pszenica, żyto, owies, kukurydza, a także ziemniaki. Kolejnymi województwami, w których znajduje się więcej niż jedna giełda, są: kujawsko-pomorskie, pomorskie, śląskie, lubelskie, warmińsko-mazurskie, wielkopolskie, zachodnio-pomorskie, podkarpackie oraz mazowieckie. Głównymi produktami obrotu na tych giełdach są: zboża, owoce, warzywa oraz kwiaty.

Tabela 2. Ważniejsze giełdy na świecie

Państwo	Nazwa giełdy	Ważniejsze towary
Stany Zjednoczone	Chicago Board of Trade (CBT)	kukurydza, pszenica, owies, soja, olej, śruta, sklejka, srebro, złoto, produkty naftowe
Stany Zjednoczone	Chicago Mercantile Exchange (CME)	bydło żywe, bydło tuczone, żywiec wołowy, żywiec wieprzowy, brojlery, jajka świeże, tarcica, sklejka, złoto

Tabela 2. Ważniejsze giełdy na świecie (cd.)

Stany Zjednoczone	Mid-American Commodity Exchange (MACE)	kukurydza, owies, soja, ryż, żywiec wieprzowy, wołowina, pszenica, złoto, srebro, platyna, złote monety, cukier biały i rafinowany
Stany Zjednoczone	Commodity Exchange New York (COMEX)	miedź, złoto, srebro, aluminium
Stany Zjednoczone	New York Mercantile Exchange (NYMEX)	platyna, pallad, srebro, ropa naftowa, benzyna bezołowiowa, gaz
Stany Zjednoczone	New York Coffee, Sugar and Cocoa Exchange (CSCE)	kawa, cukier, kakao
Stany Zjednoczone	New York Cotton, Citrus and Petroleum Exchange (CCPE)	bawełna, sok pomarańczowy, płynny propan
Stany Zjednoczone	Kansas City Board of Trade (KCBT)	pszenica
Stany Zjednoczone	Minneapolis Grain Exchange (MGE)	pszenica, owies
Kanada	Winnipeg Commodity Exchange (WCE)	pszenica, jęczmień, żyto, owies, złoto, rzepak, siemię lniane, canola (olej roślinny)
Wielka Brytania	London Commodity Exchange	kawa, kakao, cukier, kauczuk, ziemniaki
Wielka Brytania	London Metal Exchange	miedź, aluminium, cynk, ołów, cyna, nikiel
Wielka Brytania	International Petroleum Exchange (IPE)	ropa naftowa, olej napędowy, olej opałowy
Wielka Brytania	London Commodity Exchange (LCE)	kakao, kawa robusta i arabica, cukier, pszenica, jęczmień, wełna
Wielka Brytania	London Meat Futures Exchange	baranina, wieprzowina
Francja	Paris Bourse de Commerce	cukier rafinowany, kawa, kakao, śruta sojowa, ziemniaki
Holandia	Amsterdam	ziemniaki, żywiec wieprzowy, złoto, srebro, ropa naftowa
Niemcy	Dortmund	zboże

Tabela 2. Ważniejsze giełdy na świecie (cd.)

Niemcy	Hamburg	kawa
Australia	Sydney Futures Exchange (SFE)	wełna, bydło, jagnięta, srebro
Japonia	Jokohama	cukier, soja, wełna, bawełna, bób, kaczuk, krochmal
Malezja	Kuala Lumpur Commodity Exchange (KLCE)	cyna, kauczuk, kakao, olej palmowy
Brazylia	Bolsa de Mercadorias de Sao Paulo	kawa, żywiec wołowy, soja, złoto

Źródło: M. Drewiński, *Podstawy inwestowania na giełdach towarowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2007 s. 210.

Najważniejszymi towarami obrotu na tych giełdach są: zboża, owoce, warzywa, cukier, kawa, miedź, srebro, złoto, benzyna, gaz, platyna, a także cyna.

Charakterystyka Warszawskiej Giełdy Towarowej (WGT)

Warszawska Giełda Towarowa (WGT) jest najmłodszą, a zarazem największą pod względem wartości zainwestowanego kapitału giełdą w kraju. Jej kapitał wniesiony został 25 lipca 1995 roku przez Fundację na Rzecz Rozwoju Giełdy Zbożowo-Paszowej, a także kilkadziesiąt podmiotów fizycznych oraz prawnych.

Pierwszy etap jej działalności dotyczył zorganizowania handlu na rynku gotówkowym towarów rolnych. Handel towarowy rzeczywisty rozpoczął się w 1995 roku. Obrót rzeczywisty miał być etapem przejściowym na drodze do uruchomienia kontraktów terminowych. Opracowano oraz udostępniono klientom w 1997 roku opcje towarowe. Obejmowały one: pszenicę, żyto, kukurydzę, półtusze wieprzowe oraz ćwierci wołowe.

Od 20 stycznia 1999 roku rozpoczął się obrót na rynku kontraktów *futures*. Pierwsze kontrakty obejmowały między innymi handel dolarami amerykańskimi, markami niemieckimi, pszenicą spożywczą i paszową. W lutym tego samego roku giełda uruchomiła układy terminowe na stopy procentowe, zaś w kwietniu 1999 roku, zaczęto w ramach *futures* sprzedawać na niej żywiec wieprzowy¹⁴.

W wyniku wprowadzenia w sierpniu 2001 roku sprzedaży towarów w ramach internetowej platformy handlu, WGT stała się dużą komercyjną elektroniczną platformą obrotu w Polsce, na której w 2003 roku, w styczniu, handel

¹⁴ B. Krawiec, M. Krawiec, *Opcje na giełdach towarowych w Polsce*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 53.

przekroczył 1 mln zł. Udostępnienie handlu przez Internet miało także pozytywny wpływ na wzrost zainteresowania rynkiem instrumentów pochodnych proponowanych przez WGT. Giełda dzięki temu wprowadziła wiele nowych artykułów giełdowych. Najważniejsze z nich to możliwość kontraktów *futures*.

Rynek giełdy obecnie podzielony jest na trzy sektory:

- walutowy,
- towarowy,
- krótkoterminowych stóp procentowych.

Instrumentami sektora walutowego są:

- kontrakty terminowe na USD/PLN (10.000 USD),
- opcje na kontrakty terminowe USD/PLN,
- kontrakty terminowe na EUR/PLN (10.000 EURO)
- opcje na kontrakty terminowe EUR/PLN,
- kontrakty terminowe na CHF/PLN (10.000 CHF),
- opcje na kontrakty terminowe CHF/PLN,
- kontrakty terminowe na EUR/USD (10.000 USD),
- opcje na kontrakty terminowe EUR/USD.

Instrumenty sektora krótkoterminowego stóp procentowych:

- kontrakty terminowe Wigor 90,
- kontrakty terminowe Wigor 30¹⁵.

W sektorze towarowym, bezpośrednio związanym z tematem artykułu, wyodrębnić można następujące kontrakty:

- kontrakty terminowe na pszenicę konsumpcyjną,
- kontrakty terminowe na żywiec wieprzowy,
- kontrakty na pszenicę paszową,
- kontrakty gotówkowe.

W wyniku procesu prywatyzacji, zainicjowanego w październiku 2000 roku, 98% kapitału akcyjnego zostało własnością prywatnych udziałowców.

Obrót towarowy prowadzony przez giełdę, przyjmujący formę przetargów, organizowany jest przez Agencję Rynku Rolnego. Oprócz tego działanie giełdy zbliża ją do giełd pieniężnych, ze względu na rozwinięty handel kontraktami terminowymi na waluty. Giełda ma trudności w znalezieniu odpowiedniej liczby domów maklerskich, z którymi mogłaby współpracować. Sztuczne ustabilizowanie cen na rynku przez ARR spowodowało brak obrotu nierzezywistego w zakresie towarów rolniczych¹⁶.

¹⁵ M. Drewinski, *Podstawy inwestowania na giełdach towarowych*, dz. cyt., s. 197-198.

¹⁶ Warszawska Giełda Towarowa SA (WGT) – <http://www.wgt.com.pl>. [dostęp 05.05.2014]

Zasady działania WGT SA zostały zawarte w regulaminie giełdy, zatwierdzonym przez Radę Nadzorczą 16 listopada 1995 roku, razem z kolejnymi poprawkami. Jest to dokument składający się z dziesięciu rozdziałów¹⁷.

Pierwsza część to postanowienia ogólne oraz ustalenia formalne, które dotyczą między innymi używanych terminów. Określa także obowiązki uczestników obrotu, wymienia komisje działające przy WGT i reguluje dopuszczanie towarów oraz kontraktów do obrotu. Zarząd ustala standardy jakościowe towarów przyjmowanych do obrotu, a także może przyjmować specyfikacje towarowe. Specyfikacja towarowa powinna objąć również rodzaje towarów dopuszczonych do obrotu, wymagania jakościowe, minimalne jednostki transakcyjne, zasady dostawy oraz zasady zabezpieczenia wykonywania dostaw.

W pierwszej części regulaminu zostały określone warunki kontraktu:

- rodzaj kontraktu,
- dopuszczalne miesiące dostawy bądź rozliczenia,
- cechy oraz miarę kontraktu, z uwzględnieniem specyfiki instrumentu bazowego,
- warunki dostawy bądź rozliczenia,
- harmonogram obrotu, w tym ostatni dzień obrotu,
- sposób ustalania dopuszczalnych cen wykonania,
- data wygaśnięcia opcji.

Druga część regulaminu stymuluje prawa oraz obowiązki uczestników transakcji. Według regulaminu, status członka giełdy przysługuje każdemu akcjonariuszowi WGT SA. Członkowie mają prawo między innymi do zawierania transakcji we własnym imieniu oraz na własny rachunek, za pośrednictwem licencjonowanego brokera. Członek giełdy może również ubiegać się o status publicznego członka WGT, który posiada uprawnienia do zawierania transakcji w imieniu własnym jak i na rachunek podmiotów trzecich na rynku kontraktów finansowych, i w imieniu, a także na rachunek podmiotów trzecich na rynku towarów, oraz do wykonywania za pośrednictwem maklerów czynności maklerskich. W imieniu publicznego członka WGT transakcje zawierane są przez licencjonowanych przedstawicieli. Ponadto zarząd może podjąć decyzję o przydzieleniu odpowiednich praw miejsca niezwiązanego z akcją spółki, które jest prawem zbywalnym oraz może być przedmiotem dzierżawienia.

Ta część regulaminu określa również wymagania finansowe oraz organizacyjne członków i uczestników transakcji. Zostały określone tutaj procedury związane z ubieganiem się o status członka rozliczającego. W tym regulaminie zostały także zawarte regulacje dotyczące działalności maklerskiej oraz brokerskiej, a także precyzyjne czynności maklerskie.

¹⁷ Według stanu prawnego na 26 marca 2004 r.

Trzecia część regulaminu odnosi się do zasad obrotu giełdowego. Czas trwania sesji określono harmonogramem obrotów dla poszczególnych towarów a także kontraktów i zasad uczestnictwa w sesji pracowników parkietu, innych upoważnionych osób oraz oficjalnych gości. Określone zostały warunki zawierania kontraktów a także warunki ich poprawności. Szczegółowo zostały określone zasady zawierania transakcji terminowych. Sprecyzowano oraz uzupełniono, w stosunku do pierwotnych zapisów w regulaminie z 1995 roku, zasady systemu rejestracji zleceń a także zasady informacji rynkowej.

Tabela 3. Lista towarów dopuszczonych do obrotu na Warszawskiej Giełdzie Towarowej S.A.

Towary pochodzenia roślinnego	
Zboża	Wielkość kontraktu
Pszenica	50 t
Pszonżyto	50 t
Żyto	50 t
Owies	50 t
Jęczmień	50 t
Kukurydza	50 t
Gryka	10 t
Ryż	10 t
Rośliny strączkowe	Wielkość kontraktu
Groch	10 t
Bobik	50 t
Fasola	10 t
Łubin	50 t
Wyka	10 t
Peluszka	10 t
Nasiona roślin oleistych	Wielkość kontraktu
Rzepak	50 t
Soja	50 t
Słonecznik	10 t
Siemię lniane	10 t
Gorzycza	10 t

Tabela 3. Lista towarów dopuszczonych do obrotu na... (cd.)

Towary pochodzenia roślinnego	
Warzywa	Wielkość kontraktu
Kapusta	5 t
Cebula	5 t
Marchew	5 t
Buraki ćwikłowe	5 t
Ziemniaki	10 t
Owoce cytrusowe	Wielkość kontraktu
Pomarańcze	5 t
Cytryny	5 t
Banany	5 t
Grapefruity	5 t
Winogrona	5 t
Mandarynki	5 t
Owoce krajowe	Wielkość kontraktu
Jabłka	5 t
Gruszki	5 t
Śliwki	5 t
Wiśnie	5 t
Czereśnie	5 t
Przetwory zbożowe	Wielkość kontraktu
Mąka	5 t
Kasza	5 t
Produkty przemysłu spożywczego	Wielkość kontraktu
Cukier	5 t
Melasa	5 t
Mączka ziemniaczana	5 t
Spirytus surowy	5000 l
Oleje jadalne	5000 l
Margaryna	5 t

Tabela 3. Lista towarów dopuszczonych do obrotu na... (cd.)

Towary pochodzenia roślinnego	
Mrożonki	5 t
Soki owocowe	5 t
Wysłodki buraczane	5 t
Pasze	Wielkość kontraktu
Pełnoporcjowane	10 t
Śruty poekstrakcyjne	10 t
Koncentraty wysokobiałkowe	5 t
Towary pochodzenia zwierzęcego	
Mięso wieprzowe	Wielkość kontraktu
Półtusze wieprzowe schłodzone	5 t
Półtusze wieprzowe mrożone	5 t
Mięso wołowe	Wielkość kontraktu
Ćwierci wołowe schłodzone	5 t
Ćwierci wołowe mrożone	5 t
Mięso baranie	Wielkość kontraktu
Półtusze baranie schłodzone	5 t
Półtusze baranie mrożone	5 t
Mięso końskie	Wielkość kontraktu
Ćwierci końskie schłodzone	5 t
Ćwierci końskie mrożone	5 t
Mięso drobiowe	Wielkość kontraktu
Tuszki kurczaka	5 t
Tuszki kaczki	5 t
Tuszki indyka	5 t
Tuszki gęsi	5 t
Drób porcjowany	5 t
Ryby	5 t
Konserwy mięsne	5 t
Jaja kurze	20 000 szt.

Tabela 3. Lista towarów dopuszczonych do obrotu na... (cd.)

Towary pochodzenia zwierzęcego	
Tłuszcze zwierzęce	Wielkość kontraktu
Masło	5 t
Smalec	5 t
Mleko w proszku	1 t
Inne towary	
Użytki	Wielkość kontraktu
Kawa	1 t
Kakao	1 t
Herbata	1 t
Nawozy sztuczne	Wielkość kontraktu
Azotowe	100 t
Fosforowe	100 t
Potasowe	100 t
Wieloskładnikowe	100 t
Wapno nawozowe	100 t
Paliwa stałe	Wielkość kontraktu
Węgiel kamienny	100 t
Drewno	5 m
Paliwa stałe	Wielkość kontraktu
Benzyna	5000 l
Oleje napędowe	5000 l
Propan-butan	5000 l

Źródło: M. Drewiński, *Giełdy Towarowe...*, s. 192-195.

Rozdział IV regulaminu obejmuje procedury regulacji transakcji giełdowych (rynek walutowy, rynek krótkoterminowych stóp procentowych i sektor towarowy). Ustawa z 1995 roku w znaczącym stopniu precyzuje zasady oraz warunki zawierania transakcji terminowych, a także obowiązujące procedury handlu. Odkrywczym rozwiązaniem jest dopuszczenie zamiany kontraktów terminowych na instrument bazowy, zwanej następnie EFC (Exchange-For-Commodity), przygotowanej pomiędzy członkami WGT. W piątym rozdziale,

określono warunki transakcji towarowych, głównie: ogólne zasady zawierania transakcji, rodzaje transakcji oraz warunki zleceń¹⁸.

Znaczący wpływ na przystosowanie się handlu na WGT do standardów europejskich mają również kolejne ustalenia (rozdz. VI-IX), które dotyczą procedur nadzwyczajnych, zwyczajów handlowych oraz rozstrzygania sporów i procedur pobierania opłat.

W 2002 roku wprowadzono kontrakty na obligacje 2,5- i 10-letnie, natomiast w 2003 wprowadzono najwięcej kontraktów, między innymi euro/dolar, korona czeska, frank szwajcarski, euro/forint węgierski. Kontrakty cieszące się największym zainteresowaniem na WGT S.A. to walutowe kontrakty *futures* oraz opcje na *futures* USD/PLN, Euro/PLN, CHF/PLN, USD/Euro, oraz kontrakty *futures* na 1-3-miesięczne stopy procentowe. Obroty na rynku walutowych kontraktów *futures* i opcji WGT S.A. osiągnęły na koniec 2008 roku blisko 110 tys. kontraktów.

Celem WGT S.A. jest organizowanie obrotu towarami i kontraktami w sposób zapewniający wszystkim uczestnikom obrotu jednakowe warunki zawierania transakcji, w których cena kształtowana jest w sposób publiczny, otwarty i konkurencyjny. Dla realizacji powyższego celu Zarząd zobowiązany jest do nadzorowania przestrzegania przez uczestników obrotu zasad zawartych w niniejszym Regulaminie. WGT udostępnia uczestnikom obrotu niezbędne wyposażenie techniczne na zasadach określanych przez Zarząd. Warszawska Giełda Towarowa nie ponosi odpowiedzialności za straty uczestników obrotu powstałe w wyniku ich działalności.

Przy WGT działają:

1. Komisja Członkowska i Regulaminowa jako organ samorządu Uczestników Rynku; Komisja działa w oparciu o regulamin uchwalony na ogólnym zebraniu Uczestników Rynku i zatwierdzony uchwałą Rady Nadzorczej;
2. Komisja Egzaminacyjna;
3. Komisje Sesyjne;
4. Komisja Obrotu¹⁹.

Przedmiotem obrotu na WGT mogą być następujące towary oraz kontrakty:

- oznaczone co do gatunku rzeczy,
- różne rodzaje energii,
- limity wielkości produkcji lub emisji zanieczyszczeń,

¹⁸ M. Drewiński, *Giełdy towarowe*, PWE, Warszawa, 1997, s. 25-40.

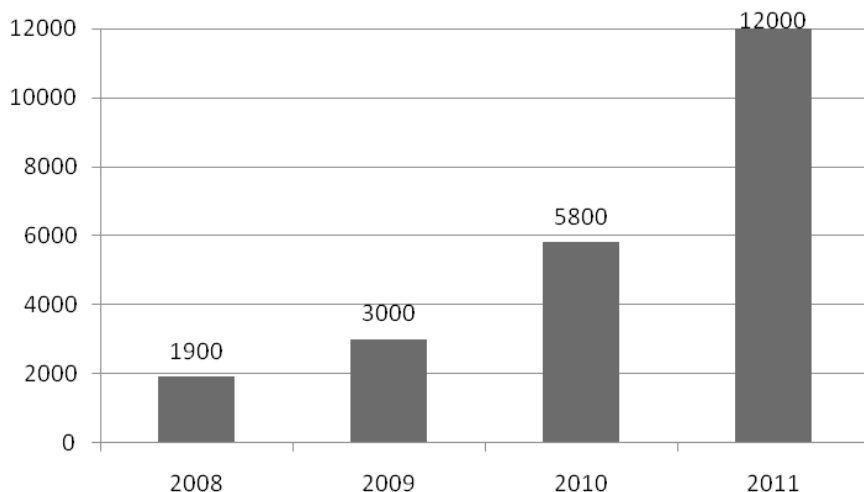
¹⁹ Warszawska Giełda..., – <http://www.wgt.com.pl>, [dostęp 05.05.2014]

- prawa majątkowe, których cena zależy bezpośrednio lub pośrednio od wartości oznaczonych co do gatunku rzeczy, określonych rodzajów energii, mierników i limitów wielkości produkcji oraz emisji zanieczyszczeń,
- prawa majątkowe, których cena zależy bezpośrednio lub pośrednio od kursów walut i stóp procentowych.

Największy udział w wolumenie obrotu miały kontrakty na następujące pary walutowe:

EUR/PLN – 51 528 kontrakty o łącznej wartości nominalnej 2,7 mln EUR;
 GBP/PLN – 20 488 kontrakty o łącznej wartości nominalnej 1,1 mln GBP;
 USD/PLN – 16 353 kontrakty o łącznej wartości nominalnej 0,9 mld USD.

Wykres 1. Wolumen obrotu na kontraktach futures i opcjach WGT S.A – 2008-2011.

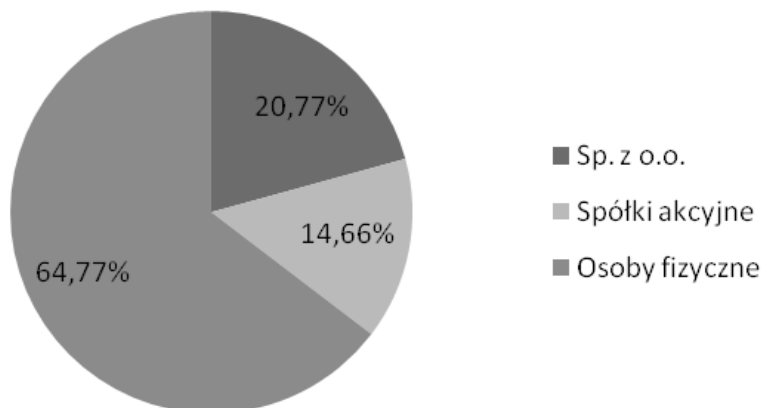

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.wgt.com.pl.

Z powyższego wykresu wynika, że w latach 2007-2010 utrzymywała się tendencja wzrostowa wolumenu obrotu kontraktami *futures* i opcjami na WGT S.A. Struktura akcjonariatu Warszawskiej Giełdy Towarowej S.A. (wykres 2.):

- Sp. z o.o. 20,77%
- Spółki akcyjne 14,66%
- Osoby fizyczne 64,77%

Wykres 2. Struktura akcjonariatu WGT S.A.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.wgt.com.pl.

Specyfikacja kontraktu powinna określać w szczególności:

1. rodzaj kontraktu,
2. cechy i miarę kontraktu, z uwzględnieniem specyfiki instrumentu bazowego,
3. dopuszczalne miesiące dostawy bądź rozliczenia,
4. warunki dostawy lub rozliczenia,
5. harmonogram obrotu, w tym ostatni dzień obrotu,
6. sposób ustalania dopuszczalnych cen wykonania.

W przypadku, gdy przedmiotem obrotu na WGT będą rzeczy oznaczone, co do gatunku, rzeczy takie będą identyfikowały się oznaczeniami kodowymi towarów, według aktualnie obowiązujących klasyfikacji statystycznych normowanych przepisami prawa. Szczegółowy sposób wypełnienia tego obowiązku będzie regulowała uchwała Zarządu WGT.

Transakcje mogą być zawierane jedynie w czasie trwania sesji. Sesje odbywają się w każdy dzień tygodnia, za wyjątkiem sobót i niedziel, dni ustawowo wolnych od pracy oraz wyłączonych z obrotu w kalendarzu sesji. Kalendarz sesji winien być ogłoszony przez WGT do 30 listopada każdego roku na następny rok kalendarzowy. Zarząd może w szczególnych przypadkach, po zasięgnięciu opinii Komisji Członkowskiej i Regulaminowej, zmienić kalendarz sesji, o czym powinien powiadomić na piśmie wszystkich członków WGT nie później niż na 30 dni przed dniem wejścia zmiany w życie.

Prawo wstępu na parkiet WGT mają jedynie zarejestrowani brokerzy i maklerzy, zarejestrowani pracownicy parkietowi członków WGT, upoważnieni pracownicy WGT oraz oficjalni goście na podstawie przepustki. Przewodniczący Komisji Sesyjnej ma prawo usunąć z parkietu osoby naruszające porządek

sesji lub zakłócające jej przebieg. Każda z osób znajdujących się na parkiecie WGT ma obowiązek nosić w widocznym miejscu identyfikator określający:

1. nazwisko i imię osoby,
2. charakter, w jakim znajduje się na parkiecie.

W przypadku wystąpienia okoliczności mających charakter siły wyższej, Zarząd może podjąć decyzję o przerwaniu danej sesji, wyznaczeniu innego czasu trwania danej sesji, zamknięciu wszystkich otwartych pozycji dla danego kontraktu, bądź wszystkich kontraktów w oparciu o cenę rozliczeniową ustaloną na wspólnym posiedzeniu Zarządu, Kierownictwa Izby i Rady Członków Rozliczających. Decyzja podejmowana jest większością głosów, z tym, że Zarząd dysponuje trzema głosami, Kierownictwo Izby Rozliczeniowej pięcioma głosami, a Rada Członków Rozliczających siedmioma głosami. Zarząd, w sytuacji zagrożenia dla procesu rejestracji transakcji i rozliczeń, może zawiesić, przerwać, odwołać, przenieść na inny termin sesję lub wprowadzić szczególne zasady zawierania i rejestrowania transakcji. Wszelkie spory wynikłe ze stosowania niniejszego rozdziału rozstrzyga Sąd Polubowny²⁰.

Charakterystyka Radomskiej Giełdy Rolnej i Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy S.A.

W 1993 roku województwo radomskie powołało „Radomską Giełdę Rolną” jako spółkę z o.o. Była to wtedy druga w Polsce placówka z tworzących się sieci rolno-spożywczych rynków hurtowych. Na potrzeby giełdy zakupione zostały obiekty znajdującego się w upadłości Przedsiębiorstwa Surowców Wtórnych. Obiekty te, czyli grunty o ogólnej powierzchni 6 hektarów oraz budynki hal produkcyjnych, magazynowych i biurowych o łącznej powierzchni około 10 tysięcy metrów kwadratowych odpowiadały warunkom koniecznym dla uruchomienia giełdy rolnej. Następnie w roku 1994 giełda przekształcona została w spółkę akcyjną pod firmą Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy S.A. Został opracowany kilkuletni plan rozwoju, związany przede wszystkim z inwestycjami w jej siedzibie na ulicy Lubelskiej. Sposobem na pozyskanie środków stały się emisje akcji. Akcje emitowane były już w trzech etapach:

- akcje serii „A” posiada wojewoda radomski, reprezentowany przez Skarb Państwa i agencje Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- akcje serii „B” posiada Skarb Państwa i Agencja Rynku Rolnego,
- akcje serii „C” należą do rolników indywidualnych, spółdzielni rolniczych, samorządów gminnych.

²⁰ Warszawska Giełda..., – <http://www.wgt.com.pl>. [dostęp 05.05.2014]

Rozwój odbył się w trzech etapach.

W pierwszym etapie realizacji organizowano rynek typu kupujący – sprzedający, uruchomiono biuro maklerskie a także otwarto zespół hurtowni z artykułami rolno-spożywczymi.

W drugim etapie rozwoju zaplanowano między innymi wybudowanie hali targowej, ze stoiskami handlowymi, chłodnią i inną niezbędną infrastrukturą. Na koniec 1997 roku zakończono jej realizację. Wybudowana hala targowa ma powierzchnię 2400 m². Zlokalizowano w niej 55 boksów handlowych, wyposażono w media komunalne i klimatyzację. Równocześnie z halą oddano do użytku wiatę o powierzchni 2000 m² przeznaczoną do handlu z samochodów i na stoiska sezonowe.

W trzecim etapie, który obejmował lata 2005-2006, ze środków własnych, w kwocie ponad 2 mln zł, spółka wybudowała zakład rozbioru, przerobu i konfekcjonowania półtuszy wieprzowych oraz ćwierci wołowych na porcje przygotowane do sprzedaży detalicznej. W odrębnym pomieszczeniu przygotowywane jest do sprzedaży detalicznej i konfekcjonuje się mięso drobiowe. Obydwa zakłady spełniają wszystkie standardy unijne oraz pozostają pod stałym fachowym nadzorem lekarzy weterynarii, kwalifikujących przebrane a także konfekcjonowane mięso do sprzedaży na rynku unijnym oraz poza tym obszarem gospodarczym.

Właścicielami spółki są:

1. Zgromadzenie wspólników,
2. Zarząd,
3. Rada Nadzorcza.

W skład zarządu wchodzi prezes oraz dwóch jego zastępców. Zarząd spółki prowadzi sprawy spółki oraz reprezentuje ją na zewnątrz. Rada nadzorcza jest trzyposobowa, działa na podstawie regulaminu uchwalonego przez zgromadzenie wspólników, określającego organizację, a także sposób wykonywania czynności przez Radę Nadzorczą.

Kapitał zakładowy spółki wyniósł 1.000.000.000 zł (jeden miliard złotych) i dzielił się na 100 udziałów po 10.000.000 zł (dziesięć milionów) każdy²¹.

Rynek Hurtowy w Radomiu ma znaczenie regionalne. Położony jest w bezpośrednim sąsiedztwie nadwiślańskiego zagłębia warzywniczego (Lipsko, Kozienice, Zwoleń), paprykowego (Przytyk-Przysucha) oraz owocowego (Grójec, Warka). W tym regionie duża część gospodarstw zajmuje się ogrodnictwem. Rolnicy potrafią wyprodukować warzywa oraz owoce najwyższej jakości. W regionie radomskim w ciągu ostatnich kilkunastu lat powstało swoiste

²¹ Radomska Giełda Rolna S.A – http://radomska_gielda_rolna.webpark.pl/index.html. [dostęp 05.05.2014]

„zagłębie paprykowe”. W promocji papryki rynek hurtowy ma swój znaczący udział. Od kilkunastu lat jest współorganizatorem Targów Papryki. W wyniku tej promocji praktycznie zanikł import tego warzywa dla przetwórstwa, a konsumenci znakomicie kojarzą paprykę z Prztykiem i radomskim rynkiem hurtowym.

Radomska Giełda Rolno-Spożywcza oferuje:

1. Duże jednorazowe partie towarów rolno-spożywczych do obrotu wewnętrznego oraz na eksport w szczególności:
 - owoce a także warzywa, w tym paprykę,
2. Z przeznaczeniem do spożycia bieżącego i przetwórstwa:
 - warzywa mrożone, konserwowane, suszone
 - soki owocowe, ich ekstrakty oraz napoje chłodzące
 - wyroby mączne, w tym: kasze, mąki i makarony
 - mięso i przetwory mięsne
 - artykuły mleczarskie, w tym mleko w proszku, śmietanę o przedłużonej trwałości, masło, sery i jogurty.

Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy S.A. jest spółką akcyjną. Spółka prowadzi rynek hurtowy, na którym dokonywany jest obrót produktami rolno-spożywczymi, ogrodniczymi, przemysłowymi do produkcji rolnej. Na rynek średnio na dobę wjeżdża 2000-2500 kupujących i sprzedających. Najwięcej uczestników przebywa w miesiącach kwiecień-październik. W ciągu ostatnich 3 lat liczba ta wzrosła trzykrotnie z 600-800 do 2000-2500.

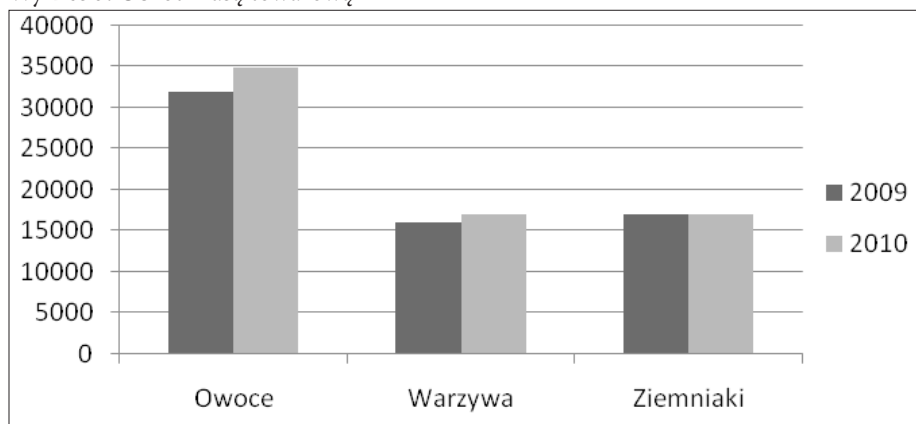
Na rynku bezpośredniej sprzedaży obrót masą towarową wyniósł:

Tabela 4. Obrót masą towarową

	2009	2010
Owoce	32 000 t	35 000 t
Warzywa	16 000 t	17 000 t
Ziemniaki	17 000 t	17 000 t

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: http://radomska_giełda_rolna.webpark.pl/index.html.

Wykres 3. Obrót masą towarową

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://radomska_gielda_rolna.webpark.x.html.

Dostarczana codziennie masa towarowa jest sprzedawana w następujących ilościach:

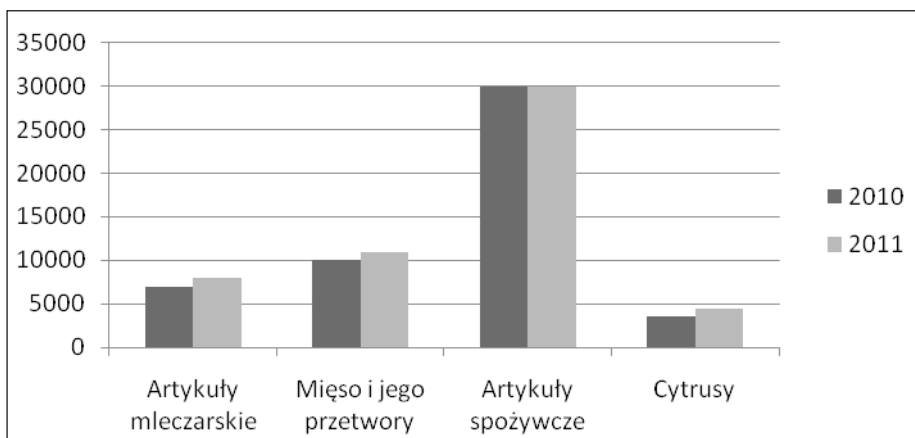
- 70-80% – ziemniaki, pomidory
- 80% – jabłka
- 70% – warzywa korzeniowe

Na terenie rynku działa 57 podmiotów gospodarczych, które dzierżawią powierzchnię magazynowo-handlową. Szacowany obrót masą towarową zaktualizowany na rynku hurtowym wyniósł:

Tabela 5. Szacunkowy obrót masą towarową zaktualizowany na rynku hurtowym

	2010	2012
Artykuły mleczarskie	7000 t	8000 t
Mięso i jego przetwory	10 000 t	11 000 t
Artykuły spożywcze	30 000 t	30 000 t
Cytrusy	3500 t	4500 t

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: http://radomska_gielda_rolna.webpark.pl/index.html.

Wykres 4. Szacunkowy obrót masą towarową zaktualizowany na rynku hurtowym
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie: – http://radomska_gielda_rolna.webpark.pl/index.html.

Rynek radomski od 1997 roku uzyskuje dodatni wynik finansowy z działalności gospodarczej, a posiadana infrastruktura magazynowo-handlowa wykorzystywana jest w całości.

W latach 1996-2006 spółka wykazywała tendencję wzrostową z średniorocznym przyrostem 4,5%, załamanie kondycji spółki miało miejsce w okresie 2006-2008, gdy dynamika wyniosła 4%, a od 2008 do 2010 dynamika uległa znacznej poprawie i kształtowała się na poziomie 5,7%.

Zakończenie

Wyznacznikiem roli rynku rolno-żywnościowego jest obecna oraz przewidywalna skala popytu na żywność zgłaszana przez konsumentów. Presja konsumentów na rynek jest duża i systematycznie wzrasta. Rozważając ten problem w wymiarze światowym, należy stwierdzić za F. Tomczakiem, że do roku 2020, w wyniku zwiększenia się liczby ludności, popyt na żywność ulegnie podwojeniu. Rolnictwo musi zapewnić zaspokojenie zwiększających się potrzeb, nie naruszając jednak przy tym przyrodniczych oraz ekologicznych wartości środowiska. W tym samym czasie konsumenci wzmocnią presję na potrzebę zapewnienia wystarczającej podaży żywności bezpiecznej oraz odpowiadającej zdrowotnym potrzebom człowieka. Z jednej strony oznacza to rosnącą rangę rynku rolno-żywnościowego, zaś z drugiej zupełnie nową, stanowczo większą od dotychczasowej, rolę handlu w procesie dystrybucji podwyższonej skali obrotu żywnością. Zadanie to wzrośnie tym bardziej, że oprócz zmian ilościowych, przewidywanych na rynku żywnościowym, zachodząc będą zmiany również o charakterze strukturalnym, które będą związane z malejącą skalą

spożycia naturalnego, rosnącym odcinkiem między miejscem wytwarzania żywności a miejscem jej konsumpcji.

Oznacza to coraz wyższy stopień przetwarzania żywności oraz podnoszenia znaczenia kręgu przetwórstwa rolno-spożywczego, a także udoskonalanie metod utrwalania żywności, lecz wskazuje to też na wydłużające się drogi procesu gotowej żywności, jak również surowców służących do jej wytwarzania. Wzrastająca liczba ogniw pośredniczących w tym procesie w sposób równoznaczny podnosi znaczenie handlu.

Wolny rynek zaspokaja potrzeby tylko tych, którzy są w posiadaniu odpowiedniej siły nabywczej. Dostatek żywności w Polsce, oceniony przez pryzmat pełnych półek sklepowych, wywołuje pozorny i nieuzasadniony stan samospokojenia, że nie zachodzi problem w postaci braku bezpieczeństwa żywnościowego. Świadomość pełnych półek to stan fizycznej dostępności żywności. Poszerza się jednak udział gospodarstw domowych oraz osób fizycznych, dla których problemem jest brak ekonomicznej osiągalności żywności.

W miarę rozwoju społecznego, a także podnoszenia poziomu kultury życia, zmieniły się potrzeby dotyczące wyżywienia, zarówno w sensie ilościowym oraz jakościowym, jak i strukturalnym. Zmieniał się nieustannie i poszerzał asortyment żywności oraz różnorodność produktów, jakie człowiek w danym etapie swego życia spożywał. W przeszłości istniały produkty spożywane powszechnie, których produkcja, a także spożycie zanikły. Pojawiły się nowe produkty, które przez długi czas znane były lokalnie, a później nieoczekiwanie zrobiły światową karierę, a dzisiaj są one w powszechnym użyciu.

EXCHANGE TRADING OF AGRI-FOODSTUFFS

Abstract: Stock exchanges recognized as the most developed formal markets, which after forty years re-appeared in the Polish economic landscape. The beginning of nineties became a process of reactivating Polish commodity exchanges and presented a „mirror image” of the market economy of that time. The vibrancy of creation of exchanges was justified by the lack of regulations that corresponded to the economic reality, because the Exchange Act of 1924 is still in force. Such a state of affairs forced improvisational initiatives, and also favored the conscious exploitation of gaps and inconsistencies of system solutions. The purpose of this paper is to present commodity exchanges in Poland, based on the characteristics of the Warsaw Stock Exchange and Radom Agricultural and Agri-foodstuffs Stock Exchange.

Keywords: Exchange, exchange trading, agri-foodstuffs, market stock exchanges, the wholesale market.